

Я. С. СЛУЦЬКИЙ (аспірант)

Донбаський державний педагогічний університет

ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У даній статті наведені результати дослідницької роботи з проблеми формування мовної компетенції студентів при участі в волонтерській діяльності. При цьому обґрунтовується важливість залучення студентів в волонтерську діяльність з метою розвитку мовної компетенції, а також інших видів компетенцій, та розглядаються сфери їх використання. Активність студентів у соціальній діяльності розглядається як необхідна умова професійного та особистісного зростання особистості. Обґрунтовується необхідність розвитку особистісних компетенцій в сучасному суспільстві.

Ключові слова: мовна компетенція, волонтерство, непередбачувана ситуація, особистісна компетенція.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Основною метою сучасної системи освіти є формування кваліфікованих, всебічно розвинених особистостей, які будуть компетентними у сферах своєї діяльності. Даний процес зачіпає, насамперед, студентів, тому що вони є тією групою, яка після закінчення університету зіткнеться з процесом пошуку роботи. Для успішного працевлаштування фахівці повинні бути не просто кваліфікованими, а й володіти особистісними та професійними компетентностями. Сучасним роботодавцям «потрібна не кваліфікація ... а компетентність як сукупність навичок, властивих кожному індивіду». [3, с.1] Тому питання, що стосуються засобів, які потрібно використовувати для формування професійних компетенцій є актуальними. Особливо важливо, в сучасному суспільстві, мати розвинені мовні компетенції, без яких фахівець не буде повною мірою затребуваним.

У зв'язку з цим, наша робота присвячена формуванню мовних компетенцій у студентів за допомогою волонтерської діяльності. Термін «мовна компетенція» був введений у використання на початку 1970 -х років. Дану проблему досліджували багато теоретиків. Був представлений філософський погляд на питання про мовну компетенції (Ю. Габермас), про значення мови в культурі та суспільстві (Д.Х.Хаймс). Розглядалася також необхідність досягнення закономірностей функціонування мови (Л.Якобовіц, Н.Хомський). Вчені (М.Канале і М.Свейн) розуміли «мовну компетентність», як синтез знань і навичок, необхідних для спілкування. Деякі (Л.Ф.Бечман) вважали, що мовна компетентність має динамічний і міжособистісний характер.

Як ми можемо помітити, засобам формування мовної компетенції у студентів за допомогою волонтерської діяльності не приділялася належна увага. У зв'язку з багатьма невіршеними питаннями з даної проблеми, ми можемо виокремити ключові аспекти, на які ми маємо звернути увагу:

- обґрунтувати необхідність розвитку мовної компетенції у студентів;
- виявити складові частини мовної компетенції;
- проаналізувати взаємозв'язок участі студентів у волонтерській діяльності та розвитку мовної компетенції.

Цілком очевидно, що освіта, яка базується лише на отриманні знань, застаріла. Майбутній фахівець повинен прагнути до постійної самоосвіти, володіти новими технологіями, розуміти систему їх використання, вміти приймати самостійні рішення, бути готовим до роботи в команді, мати досвід боротьби зі стресовими ситуаціями і знати, як з них виходити. Тому для формування компетентного студента вищих навчальних закладів необхідно використовувати технології та методи, які вдосконалюють пізнавальну, комунікативну та особистісну активності студентів. [3]

Мова використовується для самовираження, вирішення проблем, творчості, але загалом – для спілкування. Здатність людей взаємодіяти з іншими людьми за допомогою мови є унікальною і універсальною людською якістю. У сучасному світі незаперечною істиною є важливість комунікації. Але все більше уваги приділяється не тільки здатності спілкуватися у загальному розумінні. Все більш актуальним є спроможність спілкування з іноземними громадянами. Тобто, сучасне суспільство потребує спеціалістів із знанням іноземних мов. Майбутній фахівець, який не знає

іноземних мов, є сьогодні неконкурентоспроможним. «Цілі вивчення мови ґрунтуються на оцінці потреб учнів і суспільства, на завданнях, які повинні виконуватися для задоволення цих потреб і на компетенціях, які учні повинні розвивати, для того, щоб оволодіти мовою». [8, с.131] Для вивчення іноземної мови, головною метою є розвиток мовної компетенції. Найчастіше, компетенції трактуються як способи мислення у різних ситуаціях, які є стабільними протягом тривалого періоду. Ми можемо стверджувати, що компетенції є своєрідними звичними процесами, які у свідомості особистості проявляються спонтанно, навіть без усвідомлення їх застосування. Але ці процеси є реальними тільки у випадку їх правильного формування та регулярного закріплення.

Мовна компетенція – це широкий термін, що включає в себе лінгвістичну, граматичну, соціолінгвістичну і соціокультурну компетенції. Це знання мови і здатність використовувати дані знання для інтерпретації ситуацій, в яких вона використовується. Це також необхідний словниковий запас, знання граматичних структур, текстових форм, соціальних умовностей. Таким чином ми бачимо, що мовна компетенція не може існувати сама по собі. Це комплекс пізнань та навичок особистості який формує здатність до спілкування на іноземній мові.

Мовна компетенція є також частиною волонтерських компетенцій. У списку 32 компетенцій, необхідних для волонтера, перше місце займає комунікативна компетенція. [9, с.9] А якісна комунікація неможлива без знання мови. Особливо, якщо волонтерська діяльність передбачає спілкування з іноземними громадянами. Модель мовної компетенції складається з 4 складових:

1. Граматична компетентність – знання мовного коду (граматичні правила, слова, вимова, правопис);
2. Соціолінгвістична компетенція – оволодіння соціокультурним кодом мови (доречне застосування лексики, ввічливість і доречний стиль в тій чи іншій ситуації);
3. Дискурсивна компетенція – здатність об'єднувати мовні структури в різні типи зв'язкових текстів (політична мова, поезія);
4. Стратегічна компетентність – знання вербальних і невербальних комунікаційних стратегій, які збільшують ефективність комунікацій. [10, с.5]

Волонтерство надає шанс перевірити свої знання іноземної мови, можливо навіть провести деякі експерименти в процесі спілкування, використовуючи різні способи формулювання своїх думок. Адже володіння мовною компетенцією «виражається у здатності мовця продукувати осмислені пропозиції». [6, с.1199] Мовна компетенція розвивається, спираючись на навчання говорінню, письму, аудіюванню і невербальним навичкам спілкування. Одним з головних завдань волонтера, вивчаючого іноземну мову, тобто формуючого свої мовні компетенції, є використання навчальної програми, яка повинна приділяти увагу не тільки навчанню мови, а й культурному аспекту. Насамперед, необхідно розуміти семантичні та синтаксичні взаємозв'язки і намагатися інтегрувати досліджувану мову в рідну; нести відповідальність за навчання, перш за все перед собою; а для цього потрібна мотивація, розуміння необхідності мати здатність спілкуватися іноземною мовою. [12] Для ефективного вивчення мови ми повинні вибрати вид діяльності, який буде ефективним та буде сприяти активному формуванню мовної компетенції.

Але щоб мати можливість спілкуватися, потрібно проявляти активну участь у міжнародних волонтерських програмах, тому що саме даний тип волонтерства необхідний для розвитку мовної компетенції. Не потрібно бути в ізоляції. «Придбання компетенцій безпосередньо залежить від активності самих студентів». [4, с.79] Саме спілкування повинно стати рушійною силою розвитку мовної компетенції. До того ж приймаючи участь у волонтерських програмах, особливо за кодоном, формується також і культурний аспект, який впливає і є однією з рушійних сил мовної компетенції. Вивчення мови з використанням підручника не дає глибокого розвитку. Переклад речень, читання текстів, навіть аудіювання та інші види «неактивного» розвитку не сприяють формуванню мовної компетенції. Речення з підручника, найчастіше вилучене з контексту, не представляє цінності. Мовна практика не повинна містити непов'язані між собою речення. Це має бути повноцінний діалог. Саме діалог, з використанням звичайних словосполучень призводить до позитивних зрушень в процесі розвитку мовної компетенції. Формування мовної компетенції має бути активним, для цього «навчання має бути активним». [7]

«У волонтерській діяльності студенти стикаються з реальними життєвими ситуаціями, більш складними і багатобарвними, ніж ті, які аналізуються в навчальній і науковій літературі, імітуються на практичних заняттях» [2, с.3] Адже ніщо не замінить досвіду живого спілкування в непередбаченій ситуації. Саме при такому спілкуванні більш активно формується мовна компетенція. «Компетентність передбачає не накопичений багаж знань, а здатність дій у непередбачуваних ситуаціях». [11] Активне формування мовної компетенції передбачає розвиток

мовного чуття. Воно являє собою «сформовані нормативні слухові еталони і рухові артикуляційні стереотипи і сформовані в мовному досвіді асоціації». [5] З підвищенням активності вивчення мови, з більш частою мовною практикою, формування мовної компетенції набуває характеру спонтанності. «Мовна компетенція є набуваною в ході навчання звичкою». [6, с.1199] Не варто також забувати про те, що й освітня система повинна впливати на розвиток компетенцій, в тому числі і мовних. «Мова компетенцій є найбільш адекватною для опису результатів освіти». [1, с.6]

Таким чином, ми розглянули способи формування мовних компетенцій у студентів за допомогою волонтерської діяльності. Неможливо якісно вивчити іноземну мову не використовуючи живе невимушене спілкування. Ми обґрунтували важливість участі студентів при формуванні мовних компетенцій у волонтерській діяльності. Треба також використовувати навчальні програми, що включають в себе не тільки заучування слів і правил іноземної мови, але й поглиблення в культурний аспект. Не варто також забувати про необхідність студентів мотивувати самих себе до розвитку мовних компетенцій.

Необхідно вести подальші дослідження з проблеми формування компетентностей. Всі компетентності взаємопов'язані, тому вивчення інших видів призведе до більш повного розуміння, що волонтерська діяльність має великий вплив на розвиток особистості.

Список використаної літератури:

1. Байденко В.И. Выявление состава компетенций выпускников вузов как необходимый этап проектирования ГОС ВПО нового поколения: методическое пособие [Текст] / В.И.Байденко. – М., 2006. – 55 с.
2. Гревцова Е.В. Волонтерская деятельность как фактор развития социальной активности студентов – будущих социальных работников [Текст] / Е.В.Гревцова // Современные проблемы науки и образования. – 2012. – №6.
3. Звездова А.Б. Компетентностный подход в высшем профессиональном образовании / А.Б.Звездова, В.Г. Орешкин. – Режим доступа: http://www.mier.edu.ru/uploaded/zvezdova_oreshekin.pdf
4. Каримов В.Р. Формирование волонтерской профессиональной компетенции студентов педагогических вузов: постановка проблемы и понятийное поле / В.Р. Каримов // Вестник Челябинского государственного педагогического университета. – 2010. – №11. – С.70-81.
5. Макеева С.Г. Языковая компетенция как результат языкового развития / С.Г. Макеева // Ярославский педагогический вестник. – 2011. – №4. – Том II (Психолого-педагогические науки). – С.8
6. Энциклопедия эпистемологии и философии науки. – М.: «Канон⁺» РООИ «Реабилитация», 2009. – 1248 с.
7. Archibald J. A Review of the Literature on English as a Second Language (ESL) Issues / John Archibald, Bashutski Kara, Guo Yan: The Language Research Centre. University of Calgary, 2008. – 74 p.
8. Common European Framework Of Reference For Languages: Learning, Teaching, Assessment. – Cambridge University Press, 2001. – 260 P.
9. Ken Culp, Renee K.McKee, Patrick Nestor. Identifying Volunteer Core Competencies: Regional Differences / Ken Culp, Renee K.McKee, Patrick Nestor: Journal of Extension – December 2007. – Volume 45. – Number 6.
10. Marianne Celce-Murcia. Communicative Competence: A Pedagogically Motivated Model with Content Specifications / Marianne Celce-Murcia, Zoltan Ddrnyei, Sarah Thurrell. – University of California, 1995.
11. Phillips J. Competence / John Phillips, Chrissie Tan: The Literary Encyclopedia, 1965. – Режим доступа: <https://www.litencyc.com>.
12. Pylypiuk N. and others. Ukrainian: Language Competencies for Peace Corps in Ukraine / N.Pylypiuk: Peace Corps, Washington, D.C. – August 1992. – 253 p.

Стаття надійшла до редакції 27.02.2014

Я. С. Слуцкий

Донбасский государственный педагогический университет

Формирование языковой компетенции у студентов при помощи волонтерской деятельности

В данной статье приведены результаты исследовательской работы по проблеме формирования языковой компетенции студентов при участии в волонтерской деятельности. При этом обосновывается важность привлечения студентов в волонтерскую деятельность с целью развития языковой компетенции, а также других видов компетенций и рассматриваются сферы их

использования. Активность студентов в социальной деятельности рассматривается как необходимое условие профессионального и личностного роста личности. Обосновывается необходимость развития личностных компетенций в современном обществе.

Ключевые слова: языковая компетенция, волонтерство, непредвиденная ситуация, личностная компетенция.

Ya. Slutskiy

Donbas State Pedagogical University

Formation of Students' Language Competence by Means of Volunteering Activity

The results of research work on a problem of students' language competence formation by means of volunteering activity are given in this article. The importance of students' involvement in volunteering activity for the purpose of development of language competence and other types of competencies is proved and spheres of their use are considered. Students' involvement in social activities is considered as a necessary condition of professional and personal growth of the personality. The necessity of development of personal competencies in modern society is proved.

Modern skilled workers should know foreign languages. Students should develop the language competencies without which the full mastering of a foreign language is impossible. For this purpose frequent spontaneous communication is necessary. One of the most effective ways of language competence improvement is volunteering activity. Special attention should be paid to international volunteering programs where the foreign language communication in unexpected situations takes place.

You can't just get knowledge, it is necessary to be able to transform it to the competencies. A big role in this process is played by self-education. This is the main task of modern educational system.

Language competency is not only knowledge of a language. It is a broad term including linguistic, grammatical, sociolinguistic and sociocultural competencies. It is also vocabulary, knowledge of grammatical structures and social conventions.

For language competency development, the cultural factor plays an important role. The improvement of knowledge about the culture of the language country also has an impact on deeper understanding of cultural, and as a result, language competencies.

Key words: language competence, volunteering, unexpected situation, personal competence.